

ORASAM

HAFTALIK BÜLTENİ

12/06/2018 - 18/06/2018 / Sayı: 19

ÇİN'DE ŞANGHAY İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ ZİRVESİ YAPILDI

上海合作组织成员国元首理事会会议

ЗАСЕДАНИЕ СОВЕТА ГЛАВ ГОСУДАРСТВ-ЧЛЕНОВ ШАНХАЙСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ СОТРУДНИЧЕСТВА

2018年6月9-10日 中国·青岛 9-10 ИЮНЯ 2018 Г. ЦИНДАО КИТАЙ

Çin'in doğu kıyısındaki Çingdao (Qingdao) şehrinde 9-10 Haziran'da, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Devlet Başkanları Zirvesi gerçekleştirildi. Yapılan toplantılarda, katılımcı ülke liderleri 17 anlaşma imzaladı. Zirveye Hindistan ve Pakistan da ilk kez tam üye statüsüyle katıldı. Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Şi Cinping'in ev sahipliğindeki zirveye ŞİÖ Genel Sekreteri Raşid Alimov, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sooronbay Ceenbekov, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin, Tacikistan Cumhurbaşkanı Emomali

Rahmon ve ilk kez üye olan ülkelerini temsilen Hindistan Başbakanı Narendra Modi ile Pakistan Cumhurbaşkanı Memnun Hüseyin katıldılar. Üye ülke temsilcileri dışında zirvede gözlemci ülke devlet başkanları olarak Afganistan İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Aşraf Ghani, Belarus Cumhurbaşkanı Aleksander Lukaşenko, İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani, Moğolistan Cumhurbaşkanı Haltmaagiin Battulga yer aldılar. Bu, ŞİÖ'nün tarihindeki en yüksek katılımlı zirve oldu. ŞİÖ Genel Sekreteri Raşid Alimov, zirve sırasında yaptığı konuşmada Hindistan ve Pakistan'ın Şanghay İşbirliği

Örgütü'ne tam üye olarak kabul edilmesinin iş birliğinin geliştirilmesi ve örgütün yüksek potansiyelinin ortaya çıkarılması için önemli bir adım olduğunu söyledi.

Toplantıya başkanlık eden Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, yaptığı konuşmada ekonomik genişleme ve güvenlik konularında iş birliğinin gerekliliğini öne çıkardı ve ŞİÖ'nün gücünü çoğulluğundan aldığını vurguladı. ŞİÖ'nün cepheleşme karşıtı, herhangi bir üçüncü tarafı hedef almayan ve ittifak gibi hareket etmeyen bir platform olmasının önemini altını çizdi. Topluluğun Batı'nın kucakladığı "medeniyetler savaşı", "sıfır toplamli oyun" (zero-sum game) veya "Soğuk Savaş zihniyeti"ne karşı bir duruş sergilediğini belirterek, "küreselleşmeye karşıtlığı, tek taraflılık ve ticari korumacılık yeni biçimler alıyor olsa da, karşılıklı yararlar için iş birliği arayışı yükselmektedir." açıklamasında bulundu.

Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin, toplantıda yaptığı konuşmada terörle mücadeleyi öne çıkardı. Putin, ŞİÖ'nün çalışmalarının öncelikli alanlarından birinin örgüt üyesi devletlerin sınırları yakınındaki çatışmaların siyasi ve diplomatik çözümü için yardım vermesi olduğunu belirterek, Afganistan'daki durumun özel dikkat gerektirdiğini belirtti ve "Bu ülkenin topraklarından gelen terör tehdidine karşı savaşmak, uyuşturucu üretimi ve nakliyatını durdurmak, Afganistan'a ulusal uzlaşma, ekonomik canlanma ve istikrara kavuşma süreçlerinde yardım etmek önemlidir." dedi. Putin, Suriye'deki sorun konusunda Suriye hükümetinin barışçıl çözüm için Soçi Diyalogunu desteklediğini fakat muhalefette benzer bir durumun görülmediğini ifade etti. Putin ayrıca, Suriye'de terörle mücadelede gösterdikleri çok kıymetli iş birliğinden ötürü Türkiye ve İran ile katkıları dolayısıyla ŞİÖ üyesi Kazakistan'a teşekkür etti.

Toplantı öncesinde el sıkışırken görülen, ilişkileri sorunlu iki ülkenin devlet başkanlarından Pakistan Cumhurbaşkanı Memnun Hüseyin zirvede yaptığı konuşmada terörizm ve yoksullukla mücadelede ŞİÖ'nün önemini vurguladı.

Putin'in dikkat çektiği konulardan Afganistan'daki soruna değinen Hüseyin, hükümet ile Taliban arasındaki ateşkesi övdü ve Pakistan'ın sorunlu komşusunda kalıcı barış sağlamada ŞİÖ'nün önemine dikkat çekti. Ayrıca, teröre finansman sağlayan uyuşturucu ticaretiyle mücadele yönünde ŞİÖ kapsamında imzalanan anlaşmalardan memnuniyetini dile getirdi.

Pakistan gibi ŞİÖ'ye yeni üye olan Hindistan'ın Başbakanı Narendra Modi, ŞİÖ'nün ülkesi için önemini vurgularken, Afganistan'a barış getirilmesi gerektiğini söyledi. Modi ayrıca ŞİÖ genelinde paylaşılan dijital ortaklığın önemini vurguladı.

Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev ise, kendinden önceki konuşmacılardan farklı olarak, ŞİÖ'nün sadece daha fazla güvenlik için kurulmuş bir iş birliği örgütü olmadığı, aynı zamanda daha sıkı kenetlenmiş ticari bağların teşvik edilmesi için kurulmuş olduğunu hatırlattı ve ŞİÖ ülkelerini Yüksek Hızlı Avrasya Demiryolu inşa etmeye davet etti. Kaliteli ekonomik büyüme için Nazarbayev, güçlü katma değer sağlayacak ve ŞİÖ üyesi ülkelerin bilim, finans ve insan potansiyelinin kullanılmasına imkan verecek büyük altyapı projelerinin hayata geçirilmesini önerdi. Nazarbayev, Pekin-Astana-Moskova-Berlin hattında kurulacak Yüksek Hızlı Avrasya Demiryolu'nun da böyle bir proje olabileceğini ve bu projenin ŞİÖ ile Avrasya Ekonomik Birliği'ni birleştireceğini söyledi.

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sooronbay Ceenbekov da zirvede yaptığı konuşmada Afganistan barışına değinerek, uzun süredir devam eden ihtilafın çözümünde birlikte çalışmanın hem güney hem de Orta Asya'da genel barış ve istikrar için hayati öneme sahip olduğunu ifade etti. Ceenbekov ayrıca, Çin de dahil Tüm ŞİÖ üleriyle birlikte Orta Asya'da ticaretin entegrasyonu ve düzenlenmesine yardımcı olacak büyük çaplı taşımacılık ve lojistik projeleri üzerinde çalışmayı sabırsızlıkla beklediğini belirtti. Hindistan ve Pakistan'ın katılımıyla ŞİÖ'nün Avrasya topraklarının yüzde 60'ını ve 3 milyardan fazla insanı biraraya getirerek, dünyanın en büyük bölgesel örgütü haline geldiğini hatırlatan Ceenbekov, bu örgütün sadece coğrafi sınırlarının genişlemediğini, sahip olduğu toplam potansiyelle aynı zamanda bölgede ŞİÖ'nün sorumluluğunun da arttığını vurguladı. ŞİÖ kapsamında diyalogun sürekli hale getirilmesi ve gündeme gelen uluslararası sorunlarda koordinasyon içinde pozisyon alınması gerektiğini ifade etti.

Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev de ifade edilen görüşlere katılarak, özellikle Afganistan sorununun çözümünde ŞİÖ'nün rolüne dikkat çekti. Mirziyoyev, terörizm ve aşırılığa karşı sağlam bir bağlılığın geliştirilmesi için ticari ve ekonomik geri kalmışlığın aşılması ve iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiğini belirtti. Mirziyoyev ayrıca, Çin'den başlayıp Kırgızistan'dan geçerek Özbekistan'a uzanacak demiryolu inşaatını desteklediğini açıkladı. Cumhurbaşkanı, Asya'nın ulaştırma hatlarıyla bütünleştirilmesinin önemini vurgularken, en büyük dünya pazarlarına ulaşacak kısa hatlara gereksinim olduğunu, Mazar-ı Şerif - Herat demiryolu hattının inşasını

desteklediğini ifade etti.

Toplantıda önemli bir güvenlik konusu olarak liderler tarafından gündeme getirilen Afganistan ile komşu Orta Asya ülkesi Tacikistan'ın Cumhurbaşkanı Emomali Rahmon da konuşmasında Afganistan üstünde durdu ve bu konuda iş birliğinin önemine dikkat çekti. Rahmon, son zamanlarda Afganistan'da Taliban ve diğer grupların terör faaliyetlerinin arttığını ve bu nedenle Afganistan'ı destekleme ihtiyacının da giderek büyüdüğünü belirtti. Bu meseleyle bağlantılı olan, yasa dışı uyuşturucu ticaretine karşı mücadelenin de önemine işaret eden Rahmon, ŞİÖ'nün uyuşturucu karşıtı programını takdir ettiğini belirterek, uyuşturucuyla mücadelede iş birliği için ŞİÖ içinde bir teşkilat oluşturulmasını önerdi. Cumhurbaşkanı ayrıca, ŞİÖ genelinde kendi kendine yeterlilik ve sürdürülebilir kalkınmayı geliştirmek için çevre dostu teknolojilerin kullanılması gerektiğinden bahsetti.

Toplantının kapanışında Toplantı Başkanı ve Çin Devlet Başkanı Şi, gelecekteki girişimleri daha da uyumlu hale getirmeyi amaçlayan ŞİÖ Üyesi Devletler arasında Uzun Vadeli İyi Komşuluk, Dostluk ve İşbirliği Anlaşması'nın imzalandığını duyurdu. Şi, küresel ölçekte "çok kutupluluğa ve ekonomik küreselleşmeye yönelik eğilimin derinleştiğini" vurgulayarak, ülkelerin bugün her zamankinden daha fazla birbirine bağımlı hale geldiğini söyledi.

Çin Devlet Başkanı, tüm ŞİÖ taraflarının korumacılığı reddedeceğini ve daha derin, yakın, adil, özgür ve her zaman kurallara dayalı bir ticaret rejimine doğru ilerlenerek, kalkınma ve refah yoluyla barışı destekleyeceklerini ifade etti. Tüm tarafların uluslararası ticaret mekanizmalarını geliştirmek için "Tek Kuşak, Tek Yol" girişiminden yararlanabileceklerini açıkladı.

Şi Cinping eğitim, bilim, teknoloji, sağlık, çevre koruma, turizm, medya, spor ve kültür alışverişi alanlarında iş birliği ile ekonomik iş birliğini bütünleştirmenin önemini vurgulayarak, daha uyumlu ilişkiler kurulabilmesi için ŞİÖ üyelerinin benzersiz kültürel çeşitliliğine her zaman saygı

gösterileceğini söyledi.

Zirve sırasında ayrıca, iki yıllık görev süresi sona erecek olan ŞİÖ Genel Sekreteri Tacikistanlı Raşid Alimov'un yerine 1 Ocak 2019, 31 Aralık 2021 arasında ŞİÖ Genel Sekreterliği görevini yürütmek üzere Özbekistan'dan Vladimir Norov atandı.

Şanghay İşbirliği Örgütü'nün kuruluşu 1996 yılında Çin Halk Cumhuriyeti, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Rusya Federasyonu arasında karşılıklı güvenin artırılması, sınır bölgelerinin silahsızlandırılması ve bölgesel iş birliğinin teşvik edilmesi amacıyla oluşturulan "Şanghay Beşlisi"ne dayanıyor. 2001 yılında Özbekistan'ın katılımıyla birlik üyesi ülkelerin sayısı altıya çıkınca birlik, Şanghay İşbirliği Örgütü adını aldı. Örgütün Daimi Sekreteryası Pekin'de yer alıyor.

ŞİÖ'ye 2001 yılından beri yeni tam üye alınmıyordu, ancak 2017 Devlet Başkanları Zirvesi'nde alınan kararla Hindistan ve Pakistan'ın tam üyelikleri de kabul edilerek, Örgüt'ün üye sayısı sekize çıkarıldı.

ŞİÖ'de gözlemci ve ayrıca diyalog ortağı statüsünde ülkeler de var. Afganistan, Beyaz Rusya ve İran ŞİÖ'de gözlemci üye; Azerbaycan, Ermenistan, Kamboçya, Nepal, Sri Lanka ve Türkiye ise diyalog ortağı statüsünde.

Zaman zaman İran ve Türkiye'nin tam üye olmaları gündeme geliyor. Bunun yanında Azerbaycan, Ermenistan, Bangladeş, Mısır, Nepal, Suriye ve Sri Lanka gözlemci olmak için talepte bulundular. Irak, İsrail, Maldivler ve Ukrayna ise, diyalog ortağı olma talebinde bulundular.

Başlangıçta bir güvenlik ve iş birliği teşkilatı olarak kurulan ŞİÖ, zamanla ekonomik ve kültürel konularda iş birliğine de gündemine aldı. Ancak halen ŞİÖ'nün gündeminde ağırlıklı olarak terör, uyuşturucu ve ayrılıkçılıkla mücadele gibi güvenlikle ilgili konular öncelik taşıyor. Çin'in ekonomik büyümesi ve "Tek Kuşak, Tek Yol" girişimiyle başta komşuları olmak üzere pek çok ülkede başlattığı projeler ŞİÖ çerçevesinde ekonomik iş birliklerinin önemini artırıyor. Ekonomik iş birliği talepleri artarsa, Rusya ile birlikte Belarus, Ermenistan, Kazakistan ve Kırgızistan'ın üye olduğu Avrasya Ekonomik Birliği ile ŞİÖ arasında nasıl bir yapısal yakınlaşmanın yaşanacağı belirsizliğini koruyor.

Zirvenin Kanada'daki G-7 Zirvesi ile yakın tarihlere (8-9 Haziran) denk gelmesi ve G-7 Zirvesi'nde ABD Başkanı ile diğer ülkelerin liderleri arasında yaşanan sorunlar ŞİÖ Zirvesi'nde Çin Devlet Başkanı Şi tarafından ima edilerek, Batı'dan farklı bir yol izlemenin gereği olarak dile getirildi. G-7 Zirvesi'nde yaşanan tartışma ve ABD Başkanı Trump'ın dış ticarete korumacı politikalara yönelmesi vesilesiyle Şi, Batı'dan farklı olduklarını, küresel serbest ekonomiyi inşa edebilmek için Dünya Ticaret Örgütü'nün kurallarına sahip çıkmayı ve çoklu ticareti desteklemek gerektiğini savundu. Çin'de gerçekleşen son zirvede Çin tarafından vurgulanan ve Kazakistan, Kırgızistan ile Özbekistan'dan destek gören "Tek Kuşak, Tek Yol" girişimi ve üye ülkeler arasında serbest ticaret vurgusunun ileriki yıllarda ŞİÖ'de ne gibi değişiklikleri zorlayacağı dikkatle takip edilecek bir konu olarak görünüyor.

ŞİÖ DÖNEM BAŞKANLIĞI ÇİN'DEN KIRGIZİSTAN'A GEÇTİ

Çin'in Çingdao (Qingdao) şehrinde 9-10 Haziran tarihinde gerçekleştirilen Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Devlet Başkanları Zirvesi'nde Kırgızistan, ŞİÖ Dönem Başkanlığı'nı Çin'den devraldı.

Zirvede yaptığı açıklamada Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sooronbay Ceenbekov, Dönem Başkanlığı sırasında "Şanghay ruhu" ile karşılıklı güven ve anlayışı, halklar arasında yapıcı ve verimli iş birliğini, dostluk ilişkileri ve iyi komşuluğu güçlendirmeye devam edeceğini söyledi. Ceenbekov, ŞİÖ 2025 Kalkınma Stratejisi kapsamındaki yükümlülüklerin yerine getirilmesine dikkat edeceğini ifade ederken, Kırgızistan'ın Çin'in 2017-2018 yıllarındaki başkanlığının sonuçlarını çok iyi değerlendirdiğini söyledi ve Çin'in üst düzey bir dizi etkinlik düzenleyerek, birçok konuda ilerleme sağladığını ve yeni mekanizmaları hayata geçirdiğini ekledi. ŞİÖ'nün kural ve prosedürleri uyarınca,

Kırgızistan 2018-2019 döneminde başkanlık görevini yürütürken, kuruluşun daha da gelişmesine katkıda bulunacak ve bir sonraki 2019'daki ŞİÖ Devlet Başkanları Zirvesi'ne ev sahipliği yapmak için hazırlıkları yürütecek.

Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, zirve hazırlıkları için Çin'in Kırgızistan'a yardımcı olacağını bildirdi.

Hindistan Başbakanı Narendra Modi de, Kırgızistan'ın Dönem Başkanlığını tebrik ederken, bu konuda kendilerine yardımcı olacaklarını sözlerine ekledi. Modi bunun yanında, yapılacak 25. Zirve için bir yol haritası geliştirmeyi önerdi ve "25. Zirvede ŞİÖ'nün yıldönümünü kutlayacağız. Sanırım hedefleri ve ölçütleri belirlemeliyiz. Belki yol haritası geliştirecek bir komite oluşturabiliriz." dedi.

ŞİÖ Devlet Başkanları Zirvesi'nin bir sonraki toplantısı Kırgızistan'da 14-15 Haziran 2019 tarihinde düzenlenecek.

TANAP'IN AÇILIŞ TÖRENİ YAPILDI

Hazar Denizi'nden Avrupa'ya gaz taşıyacak TANAP'ın (Trans-Anatolian Natural Gas Pipeline) açılış töreni 12 Haziran'da Türkiye'nin Eskişehir şehrinde gerçekleştirildi. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ev sahipliğindeki törene Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Bulgaristan Başbakanı Boyko Borisov, Sırbistan Cumhurbaşkanı Aleksandar Vučić, Ukrayna Cumhurbaşkanı Petro Poroşenko ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı ile enerji bakanları ve enerji şirketleri yetkilileri katıldılar.

Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan, "doğal gaz boru hattının aynı zamanda enerjinin lpekyolu olarak tanımlandığını" ifade ederek, "TANAP projesi çok taraflı işbirliğinin bir sonucu. Bunu planladığımız tarihten önce açıyor olmamız da mutluluk verici. Söz konusu projenin hızlandırılması siyasi irade sayesinde gerçekleşti. Bu Avrupa'daki en büyük proje olacak. Haziran 2019'da Yunanistan'a ulaşımını sağlamayı düşünüyoruz. Proje on binlerce kişiye iş imkanı sağladı." dedi. Cumhurbaşkanı Erdoğan, başlangıç kapasitesinin 16 milyar metreküp olması planlanan TANAP projesinin taşıyacağı doğal gazın 10 milyar metreküpünün Avrupa'ya taşınacağı, 6 milyar metreküpünü ise Türkiye'nin kullanacağı bilgisini verdi.

Anadolu Ajansı'nın verdiği bilgiye göre, törende Ukrayna Cumhurbaşkanı Poroşenko, doğal gaz boru hattının Ukrayna'ya da ulaştırılmasını umduğunu bildirdi ve Rusya'yı hayata geçirdiği boru hattı projeleriyle Ukrayna'yı bir kenara itmekle suçladı.

TANAP, Hazar Denizi'nden Azerbaycan, Gürcistan, Türkiye üstünden Yunanistan ve İtalya'ya, ayrıca Bulgaristan'a doğal gaz taşıyacak Güney Gaz Koridoru'nun önemli bir parçası ve kimi uzmanlar tarafından Rusya'nın Avrupa'ya doğal gaz ulaştırmak için başlattığı "Türk Akımı" projesine alternatif olabileceği ifade ediliyor. Üç yılda tamamlanan proje, 8 milyar dolara mal oldu. Projenin şimdilik 16 milyar metreküp olan kapasitesinin 2023 yılında 23 milyar metreküpe ulaştırılması hedefleniyor.

Rusya'nın devlet haber ajansı Rianovosti, TANAP'ı değerlendirdiği haberinde TANAP'ın bir parçasını oluşturduğu "Güney Gaz Koridoru" projesinin Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinin enerji ulaşımını çeşitlendirilmesi açısından önemine dikkat çekti.

BBC de 28 AB ülkesinin doğal gaz gereksiniminin yüzde kırkını karşılayan Gazprom'a bağımlılığı azaltacağı için projenin önemine dikkat çekti. BBC'nin verdiği bilgiye göre, AB yılda 360 milyar metreküp doğal gaz alıyor ve bunun 160 milyar metreküpü Rusya doğal gazı. Türkiye ve diğer AB üyesi olmayan dahil tüm Avrupa ülkelerine Gazprom'un yıllık ihracatı 192 milyar metreküp. Güney Gaz Koridoru aracılığıyla ulaşacak gazın bunun yanında önemli bir büyüklüğe sahip olmadığı belirtiliyor.

Geçen hafta Cumhurbaşkanı Erdoğan TANAP'ın açılış töreni hakkında Türkmenistan ve Kazakistan Cumhurbaşkanları ile telefon görüşmesi yapmıştı. İleride bu iki ülkenin de TANAP'a katılması mümkün olabilir. Uzmanlar, İran ve Irak'ın da TANAP'A katılması durumunda yıllık 80-100 milyar metreküp kapasiteye ulaşabileceğini ve ancak bundan sonra Rusya'ya bir alternatif oluşabileceğini belirtiyor.

Ancak bu arada Gazprom da Avrupa'ya yaptığı doğal gaz transferini arttırmak için 25 milyon dolara yıllık toplam 70 milyar metreküp kapasiteye sahip "Kuzey Akımı-2" ve "Türk Akımı" adlı iki doğal gaz boru hattı inşa ediyor. Kuzey Akımı-2 projesiyle Rusya Baltık Denizi altından Almanya'ya aktardığı doğal gazı iki katına çıkaracak. Gazprom'un istatistiklerine göre, Rusya doğal gazının yüzde 53,44'ünü alan Almanya, en önemli alıcı; onu yüzde 29,03 ile Türkiye izliyor. Bu iki büyük alıcıya yönelik "Kuzey Akımı-2" ve "Türk Akımı" projeleriyle kapasite artırımını önem taşıyor.

Ukrayna Cumhurbaşkanı'nın şikayetine konu olan durum ise, bu iki hattın faaliyete geçmesi sonucunda, Ukrayna üzerinden transit geçişin yılda 90 milyar metreküp doğal gazdan 10-15 milyar metreküpe düşmesi.

Bu gelişmeler yaşanırken, TANAP projesine İtalya'nın yeni Çevre Bakanı Sergio Costa'dan itiraz geldi. Hazar doğal gazını Yunanistan'dan geçtikten sonra Adriyatik Denizi altından İtalya'ya ulaştıracak TAP (Trans-Adriatic Pipeline) projesi hakkında açıklama yapan ve çevre koruma konusunda katı tutumuyla bilinen Beş Yıldız Hareketi'nden gelen Bakan, "projenin masada olduğunu ve tekrar gözden geçirileceği"ni belirterek, "enerji politikaları ve azalan gaz talepleri nedeniyle artık bu projenin manasız görüldüğü"nü açıkladı.

TÜRKİYE, KURUYAN ARAL GÖLÜ ARAZİSİNİ YEŞİLLENDİRİYOR

Aral Gölü'nün kurumasıyla birlikte, milyonlarca insanın yaşamını olumsuz etkileyen, ekolojik felakete yol açan bir çöl ortaya çıktı.

Taşkent'te düzenlenen "Aral Felaketinin Sonuçlarını Hafifletmek için Ortak Eylem" başlıklı konferansta Orta Asya Bölgesel Çevre Merkezi İcra Direktörü İskandar Abdullayev, Orta Asya ülkelerinin Aral felaketinden ders çıkarması ve benzer doğal felaketlerin ortaya çıkmasını

engellemesi gerektiğini dile getirdi.

Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) Taşkent Program Koordinatörü Ali İhsan Çağlar, Aral Gölü'nün kurumasının sadece Orta Asya'nın değil, tüm dünyanın sorunu olduğunu kaydetti. Çağlar, kuruyan Aral Gölü'nün sosyo-ekonomik ve ekolojik durumunun iyileştirilmesi için gölün havzasında TİKA tarafından bir dizi projenin hayata geçirildiğini ve bu çerçevede yüz hektarlık alanda yeşillendirme çalışmaları yürütüldüğü bilgisini verdi.

Aral Gölü, 1960'a kadar 68.000 kilometrekarelik alanıyla dünyanın dördüncü büyük gölüydü. Kazakistan, Türkmenistan ve özellikle Özbekistan'da pamuk üretimini arttırmak için gölü besleyen Ceyhun (Amuderya) ve Seyhun (Sirderya) nehirlerinin sularının kanallarla pamuk tarlalarına dağıtılması sonucunda gölün suyu gittikçe azaldı. SSCB dağıldıktan sonra da devam eden sulama politikalarıyla gölün kapladığı alan 3.500 kilometrekareye kadar düştü ve göl havzasında çölleşme ortaya çıktı. Ayrıca kullanılan tarım ilaçları, suni gübre ve nehir boyundaki madencilik faaliyetleri nehirler ile gölün kirlenmesine yol açtı. Çölleşme nedeniyle yılda yaklaşık 43 milyon ton toz yükseliyor ve zararlı maddeler içeren bu toz çevre bölgeleri de olumsuz etkiliyor ve bölgede çeşitli hastalıkların yayılmasına yol açarak ekolojik ve sosyo-ekonomik durumu daha da kötüleştiriyor.

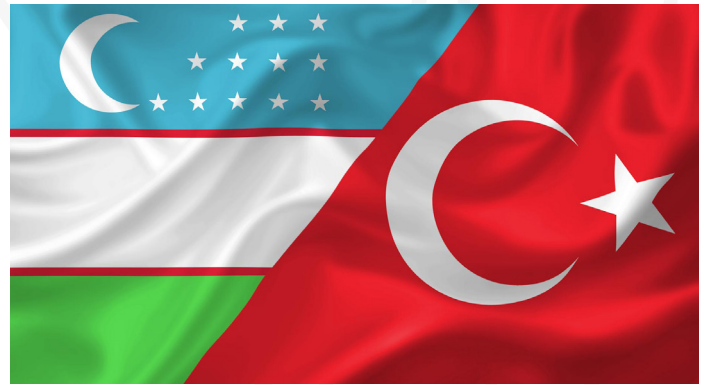
TÜRKİYE, ÖZBEKİSTAN'IN DÖRDÜNCÜ BÜYÜK TİCARİ ORTAĞI

Bu yılın ilk beş ayında Özbekistan'ın dış ticaretinde yüzde 5,5'lik paya sahip olan Türkiye; Rusya, Çin ve Kazakistan'ın ardından Özbekistan'ın dördüncü büyük ticaret ortağı oldu. Ocak-Mayıs aylarını kapsayan söz konusu dönemde Özbekistan'ın ihracatı 6,5 milyar dolar, ithalatı 8,2 milyar dolar ve toplam dış ticaret hacmi 14,7 milyar dolar olarak gerçekleşti; dış ticaret açığı ise 1,7 milyar dolar oldu.

Ocak-Mayıs 2018 döneminde Özbekistan'ın en büyük ticaret ortakları arasında ilk sırada yüzde 15,9'luk pay ile Rusya yer aldı. Rusya'yı, yüzde 15,5 ile Çin, yüzde 7,4 ile Kazakistan, yüzde 5,5 ile Türkiye ve yüzde 4,6 ile Güney Kore izledi.

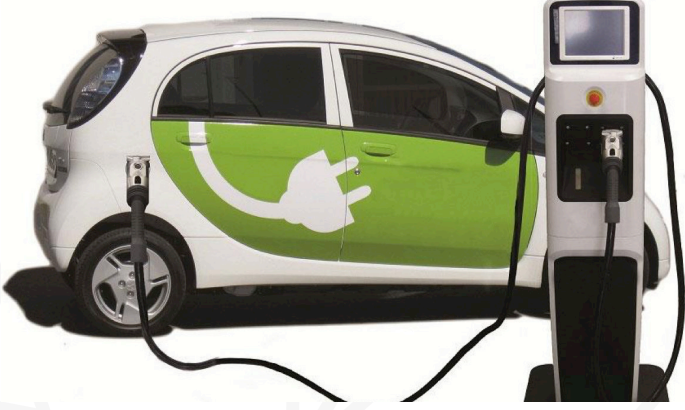
Bu yılın Ocak-Mayıs döneminde ülkenin ihracatının yüzde 29,8'ini hizmetler, yüzde 14,5'ini enerji ve petrol, yüzde 6,4'ünü gıda oluştururken; ithalatının yüzde 33,7'si makine ve teçhizat, yüzde 24,2'si hizmetler ve yüzde 11,5'i kimya maddeleri meydana getirdi. Ülkenin enerji ve petrol ürünleri ihracatı, geçen yılın ilk 5 ayına oranla yüzde 64,3, gıda ürünleri ihracatı ise yüzde 60,9 arttı.

32 milyonluk nüfusuyla Orta Asya'nın en kalabalık ülkesi olan Özbekistan, 221,7 milyar dolarlık gayri safi yurt içi hasılası (GSYİH) ile 447,3 milyar dolar GSYİH'ye ve 18

milyon nüfusa sahip Kazakistan'ın ardından Orta Asya'da ikinci sırada yer alıyor. 2017 verilerine bakıldığında GSYİH'ye göre kişi başı gelirin Kazakistan'da 26.100 dolar, Özbekistan'da ise 7.000 dolar olduğu görülüyor. Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev'in göreve başladığı Aralık 2016'dan beri ekonomik reformlara ağırlık veren Özbekistan'ın ekonomisinin önümüzdeki yıllarda büyümesi bekleniyor.

KIRGIZİSTAN ELEKTRİKLİ ARAÇLARIN MONTAJI İÇİN TESİS ARIYOR

Devlet Yatırım Teşvik Ajansı Müdürü Şumkarbek Adılbek uulu gazetecilere verdiği demeçte elektrikli araçların montajı için tesis arandığını açıkladı. Adılbek uulu, elektrikli araçların üretiminin Kırgızistan'da Calalabad, Çuy bölgesi ve Bişkek'teki fabrikalarda gerçekleştirilebileceğini ifade etti ve "Bu projeyi hayata geçirmek için yatırımcı çekmek gerekiyor. Kırgızistan'ın elektrikli araç üretme potansiyeli var, gerekli enerji kaynaklarına sahibiz ve elektrikli araçların

Orta Asya'ya satışı için bir merkeze dönüşebiliriz." dedi. Cumhurbaşkanı Sooronbay Ceenbekov, 6-8 Haziran'da Pekin'e yaptığı ziyaret sırasında, BAIC Grubu'nun genel merkezinde yetkililerle görüştü ve Kırgızistan'da elektrikli araç üretimi için ortak girişimde bulunmayı önerdi. Şirket temsilcilerinin durumu yerinde görüp konuyu karara bağlamaları için Kırgızistan'a gelmeleri bekleniyor. BAIC Grubu (Beijing Automotive Industry Holding Co., Ltd.), Pekin'de pek çok fabrikası bulunan, otomotiv üretimi için kurulmuş bir devlet şirketi. 1988 yılında, Çin'deki reformlar sırasında kurulan ve bugün Çin'in beşinci büyük otomotiv üreticisi olan şirket; ticari, askeri ve tarım ağırlıklı olmak üzere farklı sektörlere yönelik araç üretiyor. BAIC Motor adıyla, kendi markasıyla ürettiği araçların yanı sıra firma Hyundai ve Mercedes'in Çin'deki araçlarının üretimini de gerçekleştiriyor.

Çin, dünyanın en büyük altıncı petrol üreticisi olmasına karşın dev ekonomisinin ihtiyaçlarını karşılamak için çok yüksek miktarda petrol ithal ediyor ve dünya petrol ithalatında ilk sırada yer alıyor. Bu nedenle dünyada yeni gelişen bir alan olan elektrikli araç üretimine önem veren Çin, bu alanda araştırma geliştirme çalışmaları yürüten İsveç'in Saab şirketini 2011 yılında almak istedi, ancak Saab'ın yarısına ortak olan ABD merkezli GM'in teknoloji ve patentlerin Çin'e geçmesine karşı çıkması sonucu anlaşma yarıda kaldı. Saab'ın eski teknolojisini geliştirerek üretim yapan BAIC 2017'de sattığı 78.079 elektrikli araçla dünyada en çok elektrikli araç satan firma oldu. Kırgızistan için firmanın önemi bu kapasitesinden kaynaklanıyor.

CHANGAN, ÖZBEKİSTAN'DA ELEKTRİKLİ OTOMOBİL FABRİKASI AÇACAK

Çin otomotiv şirketi Changan Automobile Group, Özbekistan'daki Yenilikçi Kalkınma Bakanlığı ile Özbekistan'da yeni bir tesisin inşası için ön anlaşma imzaladı. Kurulacak tesis sadece elektrikli otomobil üretimi yapacak ve konumu sayesinde Orta Doğu ülkelerine en uygun koşullarla elektrikli araçlar satabilecek.

Taraflar yaptıkları toplantıda, tesisin kuruluşu ve Özbekistan'daki bu yeni girişimin ekonomik sonuçları hakkında temel konuları ele aldılar. Olumlu geçen müzakerelerin ardından gerekli belgelerin hazırlanarak, nihai anlaşmanın imzalanması için çalışmalar başlatıldı. Tesisin inşası için tahmini yatırım tutarının en az 200 milyon dolar olması bekleniyor.

Changan, Çin'in "dört büyükler" olarak adlandırılan dev otomotiv firmalarından biri. Geçmiş, askeri malzeme üretimi için kurulduğu 1862 yılına kadar uzanan bir devlet şirketi olan Changan, bugün ticari araç ve yolcu aracı üretimi alanında faaliyet gösteriyor. Şirket, 2007 yılından beri elektrikli araç üretiyor.

KAZAKİSTAN'DA AVRUPA İMAR VE KALKINMA BANKASI YATIRIMLARI 9 MİLYAR DOLAR OLDU

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (AİKB) Başkanı Sir Suma Chakrabarti, Yabancı Yatırımcılar Konseyi'nin 31. toplantısında, Kazakistan'ın yatırım alanında cazip hale geldiğini belirtti ve Kazakistan'daki yatırım alanları hakkında bilgi verdi.

AİKB Başkanı Sir Suma Chakrabarti, toplantıda yaptığı konuşmada tüm katılımcılar için toplantının çok önemli olduğuna değinerek, Kazakistan'da gerçekleşen dönüşümü "inanılmaz" olarak niteledi ve "Kazakistan ortalama gelir seviyesine sahip bir ülke; bu yeni durum yeni fırsatlar ve yeni riskler doğuruyor. Gerçekten, modernleşmeyi hızlandırma çalışmalarını güçlendirmemiz gerekiyor,

özellikle Kazakistan ile AİKB arasında gelecekteki iş birliğini konuşmak önemli. Bugün iki ortağın ortak bir hedef üzerinde çalıştığını ve ona ulaştığını görüyoruz." dedi.

Kazakistan'daki toplam AİKB yatırımlarının yaklaşık 9 milyar dolara ulaştığı bildirilirken, Başkan Chakrabarti, banka olarak yatırımlarının reformlara katkısı ve "yeşil ekonomi", sermaye piyasaları ile bölgesel kalkınmanın hızla yükselmesini sağlamasından gurur duyduklarını ifade etti. Yakın iş birliğinin ülkenin kalkınmasındaki etkisinin altını çizen Chakrabarti, yapılan anlaşmalarla Kazakistan'ın daha fazla doğrudan yabancı yatırım çekmek için dünyaya güçlü bir sinyal verdiğini ekledi.

KTMÜ Adına Sahipleri:

Rektör Prof. Dr. Sebahattin Balcı,
Rektör Vekili Prof. Dr. Asılбек Kulmırzayev

ORASAM Adına Genel Yayın Yönetmeni:

Doç. Dr. Yunus Emre Gürbüz

Yayın Koordinatörü: Dr. Bülent Namal

Sorumlu Müdür: Elfesiya Sencer

Yayın Danışmanları: Prof. Dr. Anvarbek MOKEEV

Doç. Dr. Yunus Emre Gürbüz,

Yrd. Doç. Dr. Gökçe Yoğurtçu, Dr. Bülent Namal

Yayına Hazırlayanlar:

Aida Niyazbek kızı, Maksat Acıkan uulu

Editör: Cihan Bilgili

Sayfa Tasarımı: Elfesiya Sencer

Yazışma Bilgileri: KTMÜ, ORASAM, Cengiz Aytmatov

Yerleşkesi, Bişkek

Tel: (0996) 0312-25-31-28

orasam.manas.edu.kg

Bu haberler ve daha fazlası için sitemize bakabilirsiniz.

Yerel Süreli Yayın No: ISSN 1694-7994